

Domagoj Čep, mag. oec.

Asistent – Pripravnik
Fond za financiranje razgradnje NEK
E-mail: domagoj12.cep@gmail.com
Orcid: <https://orcid.org/0000-0002-0932-2220>

Dr. sc. Vanja Krajinović

Izvanredna profesorica
Sveučilište u Zagrebu
Ekonomski fakultet
E-mail: vkrajinovic@efzg.hr
Orcid: <https://orcid.org/0000-0002-8369-3599>

ODRŽIVI SPORTSKI TURIZAM KAO POTENCIJAL RAZVOJA KONTINENTALNE HRVATSKE¹

UDK / UDC: 338.48:796]:502.131.1(497.5)

JEL klasifikacija / JEL classification: L83, Z32

DOI: 10.17818/EMIP/2021/2.6

Prethodno priopćenje / Preliminary communication

Primljeno / Received: 30. rujna 2021. / September 30, 2021

Prihvaćeno za tisak / Accepted for publishing: 8. prosinca 2021. / December 8, 2021

Sažetak

Razvoj sportskog turizma u suvremenim uvjetima sve je više vezan uz koncept održivosti. Polazište takvih nastojanja može se zasigurno pronaći u velikoj ovisnosti sportskog turizma o kvalitetnim prirodnim resursima. Upravo iz tog razloga destinacije u ruralnim područjima imaju velik potencijal razvoja sportskog turizma, posebice kada se nalaze u početnim fazama razvoja. Stoga je cilj ovog rada analizirati potencijale razvoja sportskog turizma kontinentalne Hrvatske u kontekstu održivosti. Ova regija nedovoljno je valorizirana u kontekstu razvoja turizma te je stoga nužno definirati proizvode koji bi potaknuli intenzivniji razvoj ovog područja. Za potrebe izrade rada provedeno je primarno istraživanje kojem je cilj bio ispitati motivaciju posjetitelja za dolazak na ovo područje te utvrditi percepciju važnosti održivog razvoja sportskog turizma kontinentalne Hrvatske. Rezultati istraživanja potvrđuju visoku razinu svjesnosti turista o važnosti ovog koncepta te nužnosti intenzivnijeg razvoja sportskog turizma i sportskih aktivnosti u ovoj regiji.

Ključne riječi: sportski turizam, održivi razvoj turizma, razvoj destinacija, dionici destinacija, kontinentalna Hrvatska.

¹ Ovaj rad proizašao je iz diplomskog rada „Mogućnosti održivog razvoja sportskog turizma na prostoru kontinentalne Hrvatske“, koji je pod mentorstvom izv. prof. dr. sc. Vanje Krajinović izradio Domagoj Čep na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu.

1. UVOD

U kontekstu razvoja turizma u posljednjih se 30-ak godina dosta pozornosti pridaje konceptu održivosti i njegovim implikacijama na razini destinacija. U kontekstu održivog razvoja turizma čini se kako bi razvoj koji se temelji na tim kriterijima bio razuman, svrsishodan i dugoročan. Međutim, ipak je proces implementacije kriterija održivog razvoja turizma u velikoj mjeri još uvijek nedorečen i nedovoljno definiran. Stoga se i dionici na razini destinacija povremeno susreću s izazovima upravljanja održivim razvojem turizma u okviru svoje ponude. Taj se aspekt održivog razvoja turizma istraživao i analizirao u brojnim studijama koje se bave pitanjima implementacije kriterija održivosti na razini destinacija, uspješnosti tih napora, utjecaju politike na uspješnost održivih strategijama u destinacijama i sl. (npr. Ioannides, 1995; Dodds, 2007; Yasarata, Altinay, Burns & Okumus, 2010; Nunkoo, 2017; Kapera, 2018; Nowacki, Kowalczyk-Anioł, Królikowska, Pstrocka-Rak & Awedyk, 2018; Sharpley, 2020). Upravo je iz tog razloga nužno sveobuhvatno razumijevanje ovog koncepta i njegova optimalna implementacija na razini turističkih destinacija.

S druge strane, sportski turizam kao specifični oblik turizma glavčinu svoje ponude temelji na prirodnim resursima pa iz tog razloga izravno ovisi upravo o njihovoj kvaliteti. Stoga se čini razumnim razvoj sportskog turizma čvrsto vezati uz koncept održivosti. „Polazeći od spoznaje da su prirodni resursi ograničeni i podložni iscrpljivanju, nužno je njihovo racionalno korištenje te provođenje njihove zaštite“ (Bartoluci & Krajinović, 2021: 46). Upravo je sportski turizam jedan od njegovih oblika koji svojim razvojem omogućavaju optimalno očuvanje prirodnih resursa, uz pretpostavku da je održivost cilj takvog razvoja. Štoviše, sport je povezan s baštinom i kao takav nudi brojne mogućnosti za aktivaciju resursa koji bi inače ostali neiskorišteni ili nedovoljno iskorišteni. Ramshaw, između ostalog, naglašava kako su „sportski događaji i dostignuća oznake kolektivnih uspomena, a sportska tradicija integrirana je u ponašanje i aktivnosti sportaša, ali i gledatelja“ (2020: 1). S obzirom na to da su prirodni resursi i baština najčešće u središtu istraživanja kada se govori o pretjeranom iskorištavanju za potrebe razvoja turizma, čini se razumnim uključiti ih aktivnije u održivi razvoj sportskog turizma. Paradoks razvoja turizma koji se temelji na principima održivosti, koji kasnije potencijalno ponovno može dovesti do prekomjernog iskorištavanja, raspravlja se kasnije u radu.

Svrha je ovog istraživanja (1) definirati odrednice održivog razvoja sportskog turizma kako bi se analizirale mogućnosti njegove implementacije na razini destinacija te (2) analizirati potencijale takvog razvoja na konkretnom području. Istraživanje je vezano uz područje kontinentalne Hrvatske te se raspravljaju mogućnosti intenzivnijeg razvoja turizma na ovom području s ciljem definiranja optimalnih rješenja za postizanje njegova održivog razvoja.

2. PREGLED TEORIJSKIH SPOZNAJA

Održivi razvoj turizma u središtu je brojnih istraživanja već duži niz godina (Pigram, 1990; Berry & Ladkin, 1997; Sharpley, 2000; Dodds & Butler, 2010;

Sharpley, 2020). Spoznaje povezane s ovom problematikom pomažu u razumijevanju realnih mogućnosti razvoja turizma koji se temelji na načelima održivosti. S obzirom na to da održivi razvoj u suštini podrazumijeva da se na određenom prostoru „ne umanjuje dobrobit ljudi tijekom vremena“ (Atkinson i sur., 1997: 16), nužno je turizam i elemente njegove ponude prilagoditi strategiji održivog razvoja. U tom je kontekstu održivi razvoj moguće postići implementacijom strategija koje se zasnivaju na ekonomskom, ekološkom i sociokulturnom načelu održivosti, a u okviru turizma tu je ravnotežu u pojedinim destinacijama potencijalno jednostavnije postići razvojem specifičnih oblika turizma. Sportski turizam svakako ima brojne potencijale za postizanje održivosti na razini destinacija jer mu je upravo očuvanost prirodnih resursa bitna predispozicija razvoja pa će kvaliteta tih resursa biti u središtu razvojnih strategija.

„Iako se većina rasprava vezanih uz održivost odnosi na ekološku dimenziju, istinska održivost uključuje i društvenu i ekonomsku komponentu“ (Fyall & Jago, 2009: 77) pa je stoga nužno analizirati mogućnosti razvoja sportskog turizma, uz pretpostavku da bi njegov održivi razvoj trebao donijeti gospodarsko blagostanje, ali i društvene koristi lokalnoj zajednici. Isti autori napominju da je izrazito važno proučiti u kojem opsegu razvoj turizma i sporta utječu na vanjsko okruženje destinacije kako bi se njima bolje upravljalo, ali je isto tako važno definirati one vanjske faktore (primjerice, klimatske promjene) koje utječu na razvoj sporta i turizma u turističkim destinacijama. Sve navedeno nužno je za osiguravanje dugoročne opstojnosti destinacija na tržištu, a kao krajnji cilj, ali i sredstvo, javlja se postizanje održivog razvoja sportskog turizma.

Održivi razvoj općenito, a zatim i održivi razvoj turizma javljaju se kao reakcija na neravnotežu između ekonomskog, ekološkog i sociokulturnog kriterija održivosti unutar destinacije. Štoviše, upravo su ekološki učinci najvećim dijelom potaknuli preusmjerenje pozornosti svih dionika prema nužnosti postizanja održivog razvoja turizma unutar destinacija. „Razumijevanje održivosti turizma napredovalo je od ranijih ekoloških koncepata prema holističkom pristupu koje ga shvaća kao alat za postizanje ekonomskog razvoja, blagostanja populacije i zaštite okoliša“ (Yfantidou i sur., 2016: 2). Ova sastavnica održivosti, pak, izravno utječe na razvoj sportskog turizma pa je suvremeni razvoj ovog specifičnog oblika turizma neminovno usko vezan uz pitanje održivosti. Štoviše, broj studija koje su usredotočene na sportski turizam i održivost u značajnom su porastu od početka 2000-ih (Jiménez-García i sur., 2020: 4). Iako se održivost kao koncept ponekad koristila gotovo isključivo u propagandne svrhe, bez istinskih namjera da se principi održivosti implementiraju u strategije razvoja destinacija, već samo kao faktor za privlačenje turista u destinaciju, ipak suvremeno okruženje zahtijeva implementaciju osnovnih načela održivosti. Između ostaloga, uzroci se mogu pronaći u klimatskim promjenama koje mijenjaju obrasce ponašanja turista na odmoru (npr. Unbehau, Probstl & Haider, 2008; Gössling i sur., 2012; Steiger i sur., 2020), ali i mijenjaju strukturu turističke ponude određenih destinacija koje dominantno ovisi o prirodnim resursima (npr. Scott, Gössling & Hall, 2012; Tranos & Davoudi, 2014; Demiroglu i sur., 2020; Scott i sur., 2020).

Zbog svega navedenog moguće je tvrditi da je izrazito važno u strategije održivog razvoja sportskog turizma uključiti sve elemente, posebice njegovu sociokulturnu sastavnicu. Naime, dobrobit zajednice u središtu je interesa održivog

razvoja i stoga su sve aktivnosti usmjerene upravo u tom pravcu. Brojne studije u središte svojih istraživanja stavljaju upravo ovaj fenomen, analizirajući utjecaj malih sportskih događaja na održivost destinacija (npr. Ziakas & Costa, 2011; Perić, Đurkin & Wise, 2016; Hinch & Holt, 2017; Hinch & Ito, 2018). Očuvanje nasljeđa, jačanje identiteta, poticanje ponosa i promocija vlastitih vrijednosti samo su neki od ciljeva koji se žele postići organiziranjem malih sportskih događanja na razini pojedinih destinacija, a dovode se u izravnu vezu s održivošću.

Rezultati istraživanja koje su proveli Carneiro, Breda i Cordeiro (2016: 21) ističu da održivi razvoj sportskog turizma u okviru ekonomskog načela može dovesti do umrežavanja i izbjegavanja odljeva iz ekonomije te do smanjenja sezonalnog karaktera poslovanja. U kontekstu ekološkog načela mogu se implementirati aktivnosti bez izrazito negativnog ekološkog utjecaja, može doći do ponovnog korištenja materijalom i do recikliranja, korištenja biorazgradivim proizvodima, utvrđivanja najvećeg broja sudionika u određenoj aktivnosti kako bi se smanjila mogućnost zagađenja okoliša i edukacije o važnosti zaštite okoliša. Sociokulturno načelo odnosi se na zapošljavanje lokalnog stanovništva koje raspolaže znanjem i iskustvom vezanim uz regiju, promoviranjem interakcije s lokalnom zajednicom, lokalnog nasljeđa područja i sl. U svojoj osnovi sportski turizam se, dakako, naslanja na opće ciljeve održivog razvoja, uz naglasak na razvoju turističkih aktivnosti malih razmjera. Međutim, kao i u ekoturizmu, i ovaj razvoj od početno održivih strategija može dovesti do prekomjernog iskorištavanja resursa (npr. Sobry, 2011). Stoga je nužno uravnotežiti odnos prema očuvanju prirodnih resursa koji su osnova razvoja sportskog turizma u većini destinacija, uvažavanju identiteta lokalne zajednice i definiranju cijena za usluge sportskog turizma. Tako je moguće postići optimalnu razinu održivosti u destinacijama koju će s vremenom njezini dionici moći kvantitativno mjeriti i dugoročno održavati.

„Sportski turizam jedan je od najdinamičnijih komponenti suvremenog turizma i važan je socio-kulturni i ekonomski fenomen“ (Radicchi, 2013: 50). Međutim, unatoč važnosti sportskog turizma za razvoj destinacija u kojima je sadržana njegova ponuda, čini se da je razumijevanje koncepta održivog razvoja ipak značajnije kasnilo za općom teorijom održivog razvoja. Štoviše, i na razini destinacija bilo je potrebno određeno vrijeme kako bi se barem djelomično razumjela važnost koncepta održivosti i mogućnosti njegove implementacije. Tako Sobry (2011) navodi primjere destinacija u Irskoj i Francuskoj, gdje je razvoj sportskog turizma, koji se temelji uglavnom na prirodnim resursima, izazvao neodrživo okruženje zbog pretjerane iskorištenosti resursa. Takva se situacija negativno odražava na sudionike ponude i potražnje u procesu razmjene, ali održivi razvoj turizma u analizu ponude bez odlaganja uključuje i lokalno stanovništvo, koje je izravno i neizravno uključeno u ovaj proces. Upravo je takvo stajalište postalo prekretnica u istraživanjima uloge i važnosti održivosti na svim razinama.

Moguće je tvrditi da „razvoj turizma neće biti održiv bez podrške lokalnog stanovništva“ (Chang, Choong & Ng, 2020: 3). Osvrćući se na ranije spomenute ciljeve održivog razvoja sportskog turizma, moguće je tvrditi da su svi oni usmjereni upravo na dobrobit lokalnog stanovništva. „Ovisno o prirodi proizvoda sportskog turizma, točnije aktivnostima koje se mogu provoditi u destinaciji, lokalna zajednica i stanovništvo

sudjeluju u provođenju tih aktivnosti kroz prodaju pripadajuće opreme, davanje instrukcija i vođenje tura“ (Čep, 2020: 13). Osim što im omogućava postizanje osobnih koristi na osnovi mogućnosti zapošljavanja, ostvarivanja dodatnih prihoda, očuvanja kulturnog identiteta i zaštite prirodnog okruženja, lokalno stanovništvo u mogućnosti je ostvariti koristi za širu društvenu zajednicu, što predstavlja onu razinu svijesti koja je nužna za postizanje ciljeva održivosti u svim segmentima, a posebice u kontekstu turizma.

Zaključno je moguće tvrditi da sportski turizam svoju održivost veže upravo uz resurse na kojima se razvija, a koji su po svojoj naravi osjetljivi na prekomjerno iskorištavanje. Stoga su neke od karakteristika održivog razvoja sportskog turizma njegova osjetljivost na vanjske podražaje, ovisnost o uskom segmentu tržišta, oslonjenost na očuvane resurse te izrazita volja za očuvanjem identiteta lokalne zajednice. S druge strane, obilježja održivih destinacija moguće je svrstati u pet skupina koje su prikazane u Tablici 1.

Tablica 1.

Obilježja održivih turističkih destinacija

Obilježje	Karakteristike
Namjera neodvojivosti	Demonstriranje menadžmenta održive destinacije. Maksimiziranje ekonomskih koristi za lokalnu zajednicu i minimiziranje negativnih učinaka. Maksimiziranje koristi za zajednice, posjetitelje i kulturu; minimiziranje negativnih učinaka. Maksimiziranje koristi za okoliš i minimiziranje negativnih učinaka.
Kontekst turizma	U destinacijama dominiraju mala i srednja poduzeća. Loše upravljanje ljudskim resursima rezultira zapošljavanjem nestandardne radne snage poput sezonskih i povremenih radnika. Distribucija turističkih proizvoda na razini destinacija složena je i uključuje mnoštvo pružatelja usluga te različite tipove organizacija iz privatnog i javnog sektora, ali i iz same lokalne zajednice. Velika količina planiranja i menadžmenta u destinaciji ovisi o javnom sektoru, vrlo često na osnovi specijaliziranih agencija poput DMO-a.
Perspektiva dionika	<i>Lokalna zajednica</i> najvažniji je dionik jer njezini članovi žive i rade u okviru destinacije i pružaju lokalne resurse posjetiteljima. <i>Turisti</i> traže zadovoljavajuća iskustva u pravilno segmentiranim i razvijenim proizvodima. <i>Sustav turizma</i> u velikoj je mjeri odgovoran za postojeći razvoj turizma i pružanje turističkih usluga. <i>Javni sektor</i> u turizmu vidi sredstvo za povećanje prihoda, stimuliranje regionalnog razvoja i generiranje zapošljavanja. <i>Ostali dionici</i> uključuju akcijske skupine, gospodarske komore i ostale dionike na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini.
Mrežna perspektiva	Narav turizma zahtijeva suradnju i partnerstva kako bi se kreirala održiva destinacija, a to se događa stvaranjem interorganizacijskih mreža.
Kompleksni sistemski pristup	Izazovi s kojima se susreću održive destinacije dvojak su: a) agenti u sustavu ne djeluju razmišljajući o cjelokupnim ciljevima sustava – u ovom slučaju misli se na održivost te b) nemamo spoznaju o tome koliko su ti sustavi stabilni i kako će reagirati na promjene ako se s njima suoče.

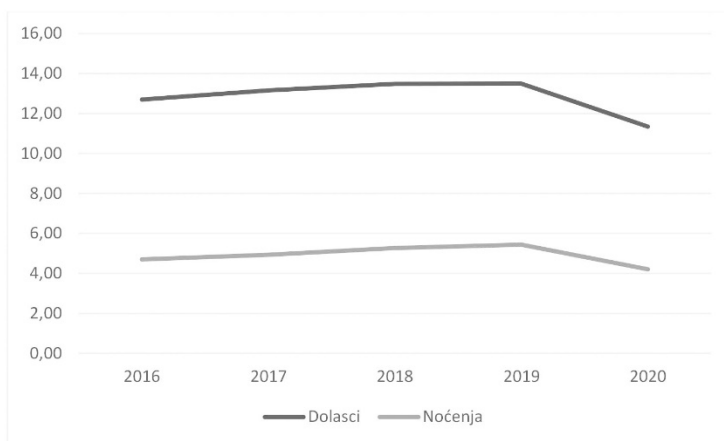
Izvor: Fennell & Cooper, 2020: 152-162

Ova obilježja predstavljaju potencijalni pregled mogućnosti monitoringa dostignutog stanja održivosti u destinacijama. Istovremeno služe kao smjernica za postizanje održivosti na razini destinacija, jasno ukazujući na skupine dionika koji bi trebali biti uključeni u ovaj proces, nužnu kvalitetu resursa, kvalitetu suradnje i općenito stanje destinacije. Održivi je razvoj proces koji je nužno postići, ali i održavati tijekom dužeg razdoblja kako bi se mogli očekivati željeni rezultati. Stoga se u nastavku rada analiziraju mogućnosti i resursi kojima raspolaže kontinentalna Hrvatska kako bi se mogao definirati potencijal održivog razvoja sportskog turizma. Iako se ta dva pojma dijelom isprepleću, odnosno uključuju istu ili sličnu kvalitetu resursa, ipak još nije u potpunosti prepoznat potencijal razvoja ovakvog proizvoda koji bi privlačio specifičan segment potražnje i omogućio diversifikaciju proizvoda, ali i povećanje prepoznatljivosti ove regije na domaćem i međunarodnom turističkom tržištu, uvažavajući sve nužne pretpostavke održivog razvoja turističkih destinacija.

Naime, prilikom definiranja pojma održivog sportskog turizma nužno je imati na umu specifičnost pojma održivosti te se postavlja pitanje u kojoj je mjeri nužno objasniti pojam u odnosu na važnost definiranja načina implementacije razvojnih strategija u pojedine destinacije (Krajinović & Ferjanić Hodak, 2019: 786-787). Konkretno, s obzirom na to da su prioriteti razvoja sporta sve više usmjereni na dugoročne učinke, „razumijevanje toga mogu li i kako programi razvoja sporta doprinijeti održivoj promjeni ključno je za unaprjeđenje politika i praksi“ (Lindsey, 2008: 292). Hinch, Higham i Moyle tvrde da je unatoč svim naporima koji su napravljeni u istraživanju kako održivog razvoja turizma tako i sportskog turizma, i dalje prisutna samo ograničena analiza načina na koje sport i turizam međusobno djeluju u odnosu na održivost na razini destinacija (2016: 163). Vraćajući se na tvrdnju navedenu na početku rada, moguće je zaključiti kako je održivi razvoj zaista prilagodljiva paradigma, a društvo je u cjelini napredovalo do faze u kojoj je manje bitno definirati pojmove vezane uz održivost, a puno je veće značenje dano razumijevanju uloge i važnosti koncepta na razini destinacija, odnosno njegovoj uključenosti u razvojne strategije s ciljem postizanja konkurentnosti turističkog proizvoda, očuvanosti resursa, integriteta lokalne zajednice i dostizanja one razine blagostanja zajednice koja će osigurati kvalitetan život za njezine članove.

3. ANALIZA POTENCIJALA RAZVOJA ODRŽIVOG SPORTSKOG TURIZMA KONTINENTALNE HRVATSKE

Prostor kontinentalne Hrvatske raspolaže značajnim potencijalima za razvoj sportskog turizma. Brojni prirodni resursi pružaju mnoštvo prilika za razvoj sportskih aktivnosti, od rijeka, planina i jezera pa sve do biciklističkih staza koje se protežu cijelim područjem. Kontinentalna Hrvatska u kontekstu fizičkih pokazatelja razvoja turizma ima gotovo simboličan udio na nacionalnoj razini, što je prikazano na Grafikonu 1, ali joj upravo tako mali udjeli u ukupnom broju noćenja i dolazaka turista omogućavaju jednostavnije i kvalitetnije postizanje održivog razvoja na cjelokupnom prostoru.

Grafikon 1. Udio ostvarenih dolazaka i noćenja domaćih i stranih turista na prostoru kontinentalne Hrvatske u ukupnom broju dolazaka i noćenja domaćih i stranih turista na prostoru Hrvatske u razdoblju od 2016. do 2020.

Izvori: DZS (2020: 16); DZS (2021)

Iako su udjeli dolazaka i noćenja domaćih i stranih turista na prostoru kontinentalne Hrvatske u promatranom razdoblju kontinuirano rasli, izuzev 2020., ipak su oni nedovoljno značajni, posebice ako se analizira udio noćenja u ukupnim noćenjima. Turisti se na ovom prostoru relativno kratko zadržavaju, što bi moglo dugoročno narušavati održivost prostora zbog ekološkog otiska koji je u tom slučaju veći (Wicker, 2017). Istovremeno, za pružatelje usluga dodatna je motivacija za zadržavanje turista njihova veća potrošnja. Utjecaj povezanosti imidža destinacije i potpore lokalnog stanovništva razvoju sportskog turizma značajniji je za one stanovnike koji izravno ovise o tom razvoju nego za one koji nemaju izravne koristi od razvoja sportskog turizma (Chang, Choong & Ng, 2020: 14). Stoga je nužno uz prethodno navedene fizičke pokazatelje analizirati i motivaciju turista koji posjećuju ovu regiju kako bi se mogli donijeti konkretniji zaključci o potencijalima privlačenja turista za dolazak, odnosno za bolju komunikaciju turističke ponude i potražnje na ovom prostoru.

Tablica 2.

Motivi dolaska turista u kontinentalnu Hrvatsku (%)

Rang	Kontinentalna Hrvatska	%
1.	Priroda	31,7
2.	<i>Touring, sightseeing</i>	26,0
3.	Gradovi (<i>city break</i>)	25,9
4.	<i>Sport i rekreacija</i>	24,1
5.	Posao	21,7
6.	Kultura i umjetnost	15,7
7.	<i>Planinarenje</i>	9,8
8.	Sela	9,6
9.	Gastronomija	6,6
10.	Manifestacije i događanja	6,3

Izvor: Institut za turizam, 2020: 32

Sport i rekreacija, odnosno planinarenje visoko su rangirani kao motivi za dolazak turista u kontinentalnu Hrvatsku. I dok su ova dva motiva izravno vezana uz mogućnosti održivog razvoja sportskog turizma, ipak im barem djelomično treba pridružiti i najviše rangirani motiv, prirodu, o kojoj razvoj sportskog turizma i ovisi. Stoga je ovaj podatak nužno analizirati u kontekstu potencijala za razvoj novih proizvoda koji bi bili usko vezani uz koncept održivosti i ovisni o njemu. „Sportski turizam, kao jedinstvena kombinacija turizma i sporta, stavlja nove izazove za menadžere u sportu i turizmu, suočavajući ih s potrebom kreiranja novih sportskih proizvoda, jedinstvenih za njihove destinacije“ (Perić, Vitezić & Mekinc, 2016: 471).

Kontinentalna Hrvatska pretežito je nizinsko područje, ali nudi brojne mogućnosti za razvoj aktivnosti održivog sportskog turizma, poput biciklizma, raftinga, kajakinga, kanuinga, plivanja i slično. Međutim, velik je potencijal uočen i u povezivanju sportskog s raznim drugim specifičnim oblicima turizma, poput ekoturizma, enogastronomskog turizma, kulturnog turizma i sl. (npr. Krajinović & Ferjanić Hodak, 2019; Čep, 2020). Nadalje, nakon sudjelovanja u sportskom događanju, mogu se javiti namjere za ponovnim posjetom destinaciji ili za preporuku te destinacije drugim potencijalnim posjetiteljima (Halpenny, Kulczycki & Moghimehfar, 2016: 3).

Kada se raspravlja o potencijalima održivog razvoja sportskog turizma, postoje brojni potencijali, ali i određena ograničenja. Kao ograničenja moguće je navesti slab utjecaj lokalne zajednice na proces donošenja odluka o razvoju turizma, nedovoljno povezivanje različitih specifičnih oblika turizma, proces urbanizacije na području cijele Hrvatske koji se izravno odražava na područje Slavonije i ostalih dijelova kontinentalne Hrvatske, a izravno se odražava na demografske promjene, razvoj turističke infrastrukture koja nije dostatna, nedovoljna prometna povezanost i sl. (Čep, 2020: 37, 40). „Turizam je kao sustav

važan alat za razvoj lokalnog poduzetništva jer su ta poduzeća, u najvećoj mjeri, male i srednje veličine“ (Radicchi, 2013: 53).

Obilježja destinacija održivog turizma koja su navedena u Tablici 1 impliciraju da je, između ostalog, važna suradnja dionika na razini destinacija kako bi se postigao njezin održivi razvoj. Na prostoru kontinentalne Hrvatske, konkretno, u Vukovarsko-srijemskoj županiji još uvijek nije došlo do potpune integracije različitih interesa i razvoja mreže dionika koja bi uključivala zadovoljenje interesa svih skupina uključenih u proces (Krajinović, Ferjanić Hodak & Vlahov, 2019). Upravo je iz tog razloga potencijalno izazovno razvijati sportski turizam kao održivi proizvod koji bi mogao privlačiti specifičnu potražnju. Stoga autori izdvajaju nekoliko obilježja koja potpomažu održivi razvoj sportskog turizma na ovom području:

- umjeren pritisak posjetitelja na jedinicu površine (bez premašivanja kapaciteta nosivosti)
- bogatstvo prirodnih i društvenih resursa koji se mogu koristiti u procesu kreiranja održivih proizvoda sportskog turizma (poput parkova prirode, rijeka, planina, gastronomije, enologije, različitih manifestacija i sl.)
- blizina inozemnih emitivnih tržišta i dostupnost područja domaćim turistima
- razvijen sustav turističkih zajednica i drugih organizacija u turizmu
- izgradnja identiteta regije na međunarodnom turističkom tržištu
- postojeća infrastruktura većim dijelom zadovoljava potrebe održivog razvoja sportskog turizma (biciklističke staze, sportski objekti).

S obzirom na to da održivi razvoj sportskog turizma podrazumijeva određenu razinu svijesti pri turističkoj potražnji, pretpostavka je da se ovakav proizvod ne bi plasirao na masovnom tržištu, već u specifičnom segmentu potražnje. Iako podaci iz Tablice 2 i Grafikona 1 daju određen pregled potencijala razvoja, ipak je nužno provesti istraživanje kako bi se dobili konkretniji podaci o sklonosti potražnje prema korištenju uslugama održivog sportskog turizma.

4. REZULTATI ISTRAŽIVANJA I RASPRAVA

„Usredotočenost na turiste kao ključan segment održivog turizma važan je element jer je prožimajuće razumijevanje održivog turizma uglavnom usredotočeno na okoliš i na lokalnu zajednicu“ (Gibson, Kaplanidou & Kang, 2012: 161). Iako je za razumijevanje stanja održivosti destinacija moguće izostaviti turiste iz uzorka, oslanjajući se na pristup iz položaja ponude, za potrebe analize mogućnosti razvoja i općenito percepcije kvalitete održivog sportskog turizma na području kontinentalne Hrvatske turisti čine populaciju unutar koje se provodi istraživanje.

Primarno istraživanje provedeno je u razdoblju od 28. rujna do 5. listopada 2020. Sredstvo za prikupljanje podataka bila je digitalna anketa u aplikaciji *Google obrazac*. Uzorak je bio slučajan, a anketni upitnik distribuirao se na e-adrese. Tijekom navedenog razdoblja prikupljene su 232 ankete, od čega je 159 ispitanika bilo ženskog, a 73 muškog spola. Što se tiče dobne skupine ispitanika, u anketi dominira dobna skupina od 18 do 25 godina, njih 193 (83,19%), što predstavlja osnovno ograničenje ovog istraživanja. Dvanaest ispitanika u dobi je između 26 i 30 godina, zatim troje u dobi između 31 i 35 godina, a 24 ispitanika starija su od 36 godina.

Anketni upitnik sastojao se od 23 pitanja. Na pitanje o učestalosti putovanja unutar Hrvatske, preko 83% ispitanika navelo je da putuje više od 2 puta godišnje. S druge strane, 13,8% putuje samo jednom godišnje, a ima i onih koji uopće ne putuju, njih 2,6%. Nadalje, 136 ispitanika svoje slobodno vrijeme provodi uživajući na suncu, spavajući ili ležeći, odnosno skloni su pasivnom obliku odmora. Suprotno od njih, aktivan oblik odmora, u kojem pješače, trče ili voze bicikl, prakticira malo više od 41% ispitanika. Kontinentalnu Hrvatsku posjetilo je preko 59% ispitanika isključivo u turističke svrhe, dok njih 40,9% nije posjetilo niti jedan dio te regije.

Utjecaj sporta na promociju zemlje naglašava se podatkom da se s tom tvrdnjom slaže gotovo 96% ispitanika. Uz to, preko 74% ispitanika smatra da su sport i turizam usko povezane i međuovisne aktivnosti. Prilikom odabira destinacije, 170 ispitanika navodi da im je važno da je destinacija očuvana i da raspoláže zelenim površinama, čistim šetnicama te da je prostor čist i uredan. Također, 68,5% ispitanika odlučuje se za posjećivanje destinacija u kojima je moguće bavljenje raznim aktivnostima na otvorenom, a preko 85% ispitanika motivirano je odlaskom u destinaciju s područjem netaknute prirode i neizgrađenog okoliša.

Tablica 3.

Važnost elemenata prilikom odabira destinacije (%)

Elementi prilikom odabira destinacije	Vrlo nebitno (1)	Nebitno (2)	Niti bitno niti nebitno (3)	Bitno (4)	Vrlo bitno (5)
Cijena usluga	0,0	5,2	19,4	37,1	38,4
Kvaliteta smještaja	0,4	4,7	22,0	37,1	35,8
Kvaliteta hrane	0,4	6,9	23,3	31,9	37,5
Prometna povezanost	1,7	8,2	24,1	34,5	31,5
Blizina destinacije	8,6	22,0	35,3	22,8	11,2
Dostupnost sadržaja	1,3	7,8	22,8	43,1	25,0
Lokalni promet	8,6	24,1	37,9	20,3	9,1
Popularnost destinacije	18,5	27,6	35,3	12,9	5,6
Naseljenost destinacije	20,3	30,6	38,8	8,6	1,7
Klima	5,2	12,1	27,2	34,5	21,1
Ljepota krajolika	0,0	1,7	16,8	30,6	50,9
Kulturno-povijesna baština	6,5	13,4	30,6	29,7	19,8
Manifestacije	8,2	15,5	31,9	31,0	13,4
Očuvanost okoliša	0,9	11,6	22,4	37,1	28,0
Parkovi i zelene površine	0,9	11,6	23,7	33,6	30,2
Šetnice	3,4	10,8	26,7	30,2	28,9
Sportski sadržaji	9,5	19,4	34,1	22,8	14,2
Zabavni sadržaji	3,0	9,1	25,0	37,9	25,0
Ponuda izleta	4,7	13,4	28,4	34,5	19,0
Odnos cijene i kvalitete	0,0	1,7	8,6	31,0	58,6

Izvor: Izrada autora prema rezultatima primarnog istraživanja

Rezultati primarnog istraživanja pokazali su kako je ispitanicima prilikom odabira destinacije vrlo bitna ljepota krajolika te odnos cijene i kvalitete. Bitnim elementima za ispitanike pokazali su se: dostupnost sadržaja (43,1%), zabavni sadržaj (37,9%) kvaliteta smještaja i očuvanost okoliša (37,1%), prometna povezanost, klima i ponuda izleta (34,5%), parkovi i zelene površine (33,6%) te šetnice (30,2%). Za ispitanike su elementi popularnosti i naseljenosti destinacije vrlo nebitni prilikom odabira destinacije.

Ispitanici, točnije, njih 81,5% u kontinentalnoj Hrvatskoj vidi velik potencijal za razvoj sportskog turizma. Od 232 ispitanika, njih 213 vjeruje da smjer razvoja turizma u Hrvatskoj mora uključivati održivost. Analizirajući detaljnije kontinentalnu Hrvatsku, preko 82% ispitanika nezadovoljno je promocijom navedene regije, a za 87% ispitanika glavni su nedostaci nedovoljna iskorištenost potencijala i loša promocija, dok ostali smatraju da je to nedovoljno sadržaja ili nešto drugo. Unapređenjem sportske ponude, za 81% ispitanika kontinentalna Hrvatska postala bi konkurentnija na tržištu.

Rezultati provedenog istraživanja jasno ukazuju na potencijale kontinentalne Hrvatske za razvoj sportskog turizma koji bi se trebao temeljiti na konceptu održivosti. Naime, prema rezultatima istraživanja, većina ispitanika sklona je sudjelovanju u sportskim aktivnostima tijekom svojeg boravka, a preko polovine ispitanika putovalo je na prostoru analizirane regije. Ovaj podatak jasno ukazuje da bi se povezivanjem tih dvaju podataka moglo značajno unaprijediti postojeću i razviti novu infrastrukturu koja podupire razvoj sportskog turizma.

Nadalje, održivost kao koncept izrazito je važan u suvremenom razvoju turizma. Na razini Republike Hrvatske u tijeku je izrada Strategije razvoja održivog turizma do 2030., što bi trebalo značajno utjecati na kvalitetu proizvoda na nacionalnoj razini. Međutim, kako je već napomenuto u radu, održivost kao koncept dosegla je fazu razvoja u kojoj je manje važno raspravljati o njezinim elementima ili specifičnostima pri svakom pojedinom proizvodu. Puno je važnije definirati strategije koje će omogućiti primjenu koncepta na razini destinacija. Upravo je u tom smislu izrazito važno uključiti dionike u proces planiranja i donošenja odluka.

Jedan od ključnih dionika u kreiranju i pružanju usluga održivog sportskog turizma svakako su zaposlenici. O važnosti edukacije u području sporta i turizma raspravlja Breslauer (2010), naglašavajući da je pitanje kvalitete radne snage važno jer o zaposlenicima ovisi na koji će način turisti doživjeti kreirane turističke sadržaje. Štoviše, Thwaites i Chadwick (2005) analiziraju važnost kvalitete pruženih usluga za razvoj konkurentnog sportskog turizma, istovremeno naglašavajući specifičnosti sportskog turizma u tom kontekstu. Naime, s obzirom na to da se radi o interdisciplinarnom turističkom proizvodu, kvaliteta pruženih usluga izravno ovisi o edukaciji zaposlenika u području turizma, ali i sporta. Zbog toga je potrebno razvijati kvalitetne obrazovne programe koji bi uravnotežili potencijalni jaz u pružanju usluga. Upravo se u tom kontekstu može naglasiti uloga koncepta održivosti kojem je osnova upravo edukacija, ali je ujedno bitan faktor inkluzivnosti radne snage iz lokalnog okruženja, odnosno mogućnost osnaživanja lokalnog stanovništva izravnim i neizravnim ekonomskim i ostalim učincima turizma. Ovo je pitanje već dugo u središtu istraživanja u području sportskog turizma jer se još i Gibson (1998) osvrnula na potencijalnu neravnotežu između zagovornika važnosti znanja o sportu i znanja o turizmu za postizanje optimalne kvalitete proizvoda, dok se za uspješnost održivog razvoja može tvrditi da je ključno postići ravnotežu između tih dvaju područja i istovremeno osigurati proizvod koji će turistima zajamčiti kvalitetu, zadovoljstvo i sigurnost.

Na temelju provedenog istraživanja za stolom i rezultata primarnog istraživanja, moguće je izdvojiti osnovna ograničenja održivog razvoja sportskog turizma na analiziranom području:

- demografske promjene koje su posljedica iseljavanja iz ovog područja
- nedovoljna povezanost, odnosno suradnja između pružatelja usluga

- slabija prometna povezanost i općenito nedostatna prometna infrastruktura
- loša promocija ove regije kao zasebne cjeline koja raspolaže brojnim potencijalima za razvoj održivih proizvoda
- nedovoljna usmjerenost na segment potrošača usmjerenih na održive proizvode.

S druge strane, nužno je i dovesti u vezu mogućnosti razvoja održivih proizvoda s percepcijom turističkih potrošača. Upravo je u tom smislu u buduća istraživanja potrebno uključiti sve skupine dionika koji su ključni za ovaj proces – privatni sektor, javni sektor, lokalnu zajednicu i turiste – kako bi se dobila sveobuhvatna analiza i pregled objektivnih mogućnosti razvoja, ali i podatak o sklonosti prema razvoju ovakvog proizvoda. Kako je ranije navedeno, destinacije koje svoj razvoj usmjere prema održivim proizvodima postaju u određenoj mjeri osjetljive na vanjske podražaje i nije u potpunosti moguće predvidjeti kako će na njih reagirati. Također, u istraživanje nužno je uključiti i dionike koji nisu izravno vezani uz ponudu sportskog turizma jer je upravo umreženost i suradnja između različitih specifičnih oblika turizma na promatranom području preduvjet kvalitete održivih proizvoda. Tako se mogu ispuniti potencijali svih pružatelja usluga, a ujedno se ne narušava prirodna ravnoteža dodatnim iskorištavanjem resursa. Također, buduća istraživanja trebaju uključiti analizu svih postojećih sadržaja sportskog turizma koji bi se mogli vezati uz koncept održivog razvoja, kako bi se mogla dati kvalitativna ocjena dosegnutog stanja razvoja ovog proizvoda. Time bi se provela konkretnija analiza promatranog prostora koja bi u odnosu na ovo istraživanje mogla dati puno više odgovora na pitanje dosegnutog stanja održivosti i motivacije dionika uključenih u proces.

Ograničenja ovog istraživanja dominantno proizlaze iz uzorka koji uključuje pretežito studentsku populaciju i time se onemogućava generalizacija rezultata istraživanja. Također, ograničenje je i vremenski rok u kojem je istraživanje provedeno, a koji bi trebao biti značajno duži kako bi se uključio širi raspon ispitanika i omogućili relevantniji rezultati.

5. ZAKLJUČAK

Održivi razvoj sportskog turizma predstavlja novu razvojnu mogućnost za kontinentalnu Hrvatsku jer bi uz najmanja ulaganja mogao optimalno iskoristiti postojeću infrastrukturu i resurse kako bi se ostvarila ravnoteža između kriterija održivosti. Općenito govoreći, održivi razvoj može se smatrati zdravorazumskim načinom življenja. Međutim, suvremeni rast i razvoj na svim razinama, urbanizacija, globalizacija, standardizacija te konzumacija dobara i usluga narušavaju održivost resursa. Stoga je nužno upravljati razvojem i uravnotežiti kriterije održivosti kako bi se postigla njihova ravnoteža. U okviru sportskog turizma to bi značilo da je nužno postići optimalnu iskorištenost prirodnih resursa kako bi se ponudili kvalitetni sadržaji, ali je istovremeno važno

osigurati ekonomsku održivost kreiranjem novih radnih mjesta, osiguravanjem konstantnih prihoda te razvojem malog i srednjeg poduzetništva. Uz to, nužno je i postizanje sociokulturne održivosti očuvanjem identiteta zajednice, jačanjem vrijednosti u okviru nasljeđa i korištenjem društvenim resursima kao komplementarnim proizvodom sportskom turizmu.

Na prostoru kontinentalne Hrvatske postoje brojni potencijali za razvoj upravo ovakvog proizvoda. Analizom fizičkih pokazatelja razvoja ovog prostora moguće je zaključiti da postoji prostor za povećanje broja dolazaka, a kreiranjem dodatnih sadržaja produžio bi se i prosječan boravak turista. Motivacija za dolazak turista na ovaj prostor velikim je dijelom vezana za prirodne resurse i sportske proizvode, što bi znatno olakšalo promotivne aktivnosti te usmjerilo pozornost na pitanje i važnost održivosti.

Rezultati primarnog istraživanja upućuju na zaključak da su postojeći i potencijalni posjetitelji ovog područja visoko motivirani sportskim aktivnostima, orijentirani na zaštitu okoliša i velikim dijelom upoznati s važnošću koncepta održivosti. Ispitanici su istaknuli važnost sporta za promociju zemlje, ali i odnosa cijene i kvalitete prilikom odabira destinacije za odmor. Štoviše, kao vrlo bitan element prilikom odabira destinacije izdvojili su i cijenu usluga, kvalitetu hrane te ljepotu krajolika. S obzirom na to da se na prostoru kontinentalne Hrvatske još uvijek radi na kreiranju i promociji konkurentnog i održivog turističkog proizvoda, ove bi rezultate svakako trebalo uzeti u obzir prilikom stvaranja strategija razvoja te novih turističkih proizvoda i sadržaja. Također, posebna se pozornost mora posvetiti kvaliteti radne snage koja pruža usluge sportskog turizma jer je upravo edukacija osnova razvoja koji se temelji na načelima održivosti, što se na prostoru kontinentalne Hrvatske želi postići.

Stoga bi sljedeći korak u razvoju trebao biti kreiranje platforme koja će omogućiti komunikaciju između različitih dionika ove regije, a ponuđačima usluga trebala bi omogućiti jednostavnije i kvalitetnije povezivanje s ciljem razvoja konkurentnog proizvoda koji bi s jedne strane zadovoljio rastuće zahtjeve potražnje, a s druge strane bi ponuđačima usluga bila dana mogućnost za povećanje iskorištenosti kapaciteta i osiguravanje održivog poslovanja.

LITERATURA

Atkinson, G.; Dubourg, R.; Hamilton, K.; Munsinghe, M.; Pearce, D.; Young, C. (1997). *Measuring Sustainable Development*. Cheltenham, UK: Edward Elgar.

Bartoluci, M.; Krajinović, V. (2021). "Obilježja razvoja turizma u suvremenom okruženju". U: Bartoluci, M.; Škorić, S.; Andrijašević, M. *Menadžment sportskoga turizma i njegovih srodnih oblika*, str. 39-69. Zagreb: Narodne novine.

Berry, S.; Ladkin, A. (1997). "Sustainable tourism: a regional perspective". *Tourism Management*, Vol. 18, No. 7, str. 433-440. [https://doi.org/10.1016/S0261-5177\(97\)00053-8](https://doi.org/10.1016/S0261-5177(97)00053-8)

Breslauer, N. (2010). "Edukacija kadrova za potrebe turizma i sporta u Hrvatskoj s osvrtnom na Međimursku županiju". *Hrvatski znanstveno-stručni skup o menadžmentu u turizmu i sportu*, Vol. 1, No. 1, str. 20-30.

Carneiro, M. J.; Breda, Z.; Cordeiro, C. (2016). "Sports tourism development and destination sustainability: the case of the coastal area of the Aveiro region, Portugal". *Journal of Sport & Tourism*, Vol. 20, No. 3-4, str. 305-334. <https://doi.org/10.1080/14775085.2016.1220863>

Chang, M.-X.; Choong, Y.-O.; Ng, L.-P. (2020). "Local residents' support for sport tourism development: the moderating effect of tourism dependency". *Journal of Sport & Tourism*, Vol. 24, No. 3, str. 215-234. <https://doi.org/10.1080/14775085.2020.1833747>

Čep, D. (2020). *Mogućnosti održivog razvoja sportskog turizma na prostoru kontinentalne Hrvatske*. Diplomski rad. Zagreb: Ekonomski fakultet u Zagrebu. Dostupno na: <https://zir.nsk.hr/islandora/object/efzg%3A6597>.

Demiroglu, O. C.; Lundmark, L.; Saarinen, J.; Müller, D. K. (2020). "The last resort? Ski tourism and climate change in Arctic Sweden". *Journal of Tourism Futures*, Vol. 6, No. 1, str. 91-101. <https://doi.org/10.1108/JTF-05-2019-0046>

Dodds, R. (2007). "Sustainable Tourism and Policy Implementation: Lessons from the Case of Calviá, Spain". *Current Issues in Tourism*, Vol. 10, No. 4, str. 296-322. <https://doi.org/10.2167/cit278.0>

Dodds, R.; Butler, R. (2010). "Barriers to implementing sustainable tourism policy in mass tourism destinations". *Tourism: An International Multidisciplinary Journal of Tourism*, Vol. 5, No. 1, str. 35-53.

Državni zavod za statistiku (DZS) (2020). *Turizam u 2019. Statističko izvješće br. 1661*. Zagreb.

Državni zavod za statistiku (DZS). (2021). *Dolasci i noćenja turista u 2020. Priopćenje broj 4. 3. 2*. Zagreb.

Fennell, D. A.; Cooper, C. (2020). *Sustainable tourism: Principles, Contexts and Practices*. Bristol: Channel View Publications. <https://doi.org/10.21832/9781845417673-004>; <https://doi.org/10.21832/9781845417673-013>; <https://doi.org/10.21832/9781845417673-009>; <https://doi.org/10.21832/9781845417673>; <https://doi.org/10.21832/9781845417673-012>; <https://doi.org/10.21832/9781845417673-014>; <https://doi.org/10.21832/9781845417673-003>; <https://doi.org/10.21832/FENNEL7666>; <https://doi.org/10.21832/9781845417673-002>; <https://doi.org/10.21832/9781845417673-010>; <https://doi.org/10.21832/9781845417673-011>; <https://doi.org/10.21832/9781845417673-006>; <https://doi.org/10.21832/9781845417673-007>; <https://doi.org/10.21832/9781845417673-008>; <https://doi.org/10.21832/9781845417673-016>; <https://doi.org/10.21832/9781845417673-005>; <https://doi.org/10.21832/9781845417673-015>

Fyall, A.; Jago, L. (2009). "Sustainability in Sport & Tourism". *Journal of Sport & Tourism*, Vol. 14, No. 2-3, str. 77-81. <https://doi.org/10.1080/14775080902965017>

Gibson, H. J. (1998). "Sport Tourism: A Critical Analysis of Research". *Sport Management Review*, Vol. 1, No. 1, str. 45-76. [https://doi.org/10.1016/S1441-3523\(98\)70099-3](https://doi.org/10.1016/S1441-3523(98)70099-3)

Gibson, H. J.; Kaplanidou, K.; Kang, S. J. (2012). "Small-scale event sport tourism: A case study in sustainable tourism". *Sport Management Review*, Vol. 15, str. 160-170. <https://doi.org/10.1016/j.smr.2011.08.013>

Gössling, S.; Scott, D.; Hall, C. M.; Ceron, J.-P.; Dubois, G. (2012). "Consumer behaviour and demand response of tourists to climate change". *Annals of Tourism Research*, Vol. 39, No. 1, str. 36-58. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2011.11.002>

Halpenny, E. A.; Kulczycki, C.; Moghimehfar, F. (2016). "Factors effecting destination and event loyalty: examining the sustainability of a recurrent small-scale running event at Banff National Park". *Journal of Sport & Tourism*, Vol. 20, No. 3-4, str. 233-262. <https://doi.org/10.1080/14775085.2016.1218787>

- Hinch, T.; Holt, N. L. (2017). "Sustaining places and participatory sport tourism events". *Journal of Sustainable Tourism*, Vol. 25, No. 8, str. 1084-1099. <https://doi.org/10.1080/09669582.2016.1253703>
- Hinch, T.; Ito, E. (2018). "Sustainable Sport Tourism in Japan". *Tourism Planning & Development*, Vol. 15, No. 1, str. 96-101. <https://doi.org/10.1080/21568316.2017.1313773>
- Hinch, T. D.; Higham, J. E. S.; Moyle, B. D. (2016). "Sport tourism and sustainable destinations: foundations and pathways". *Journal of Sport & Tourism*, Vol. 20, No. 3-4, str. 163-173. <https://doi.org/10.1080/14775085.2016.1254139>
- Institut za turizam (2020). *TOMAS Hrvatska 2019 - Stavovi i potrošnja turista u Hrvatskoj*. Zagreb: Institut za turizam.
- Ioannides, D. (1995). "A flawed implementation of sustainable tourism: the experience of Akamas, Cyprus". *Tourism Management*, Vol. 16, No. 8, str. 583-592. [https://doi.org/10.1016/0261-5177\(95\)00081-X](https://doi.org/10.1016/0261-5177(95)00081-X)
- Jiménez-García, M.; Ruiz-Chico, J.; Peña-Sánchez, A. R.; López-Sánchez, J. A. (2020). "A Bibliometric Analysis of Sports Tourism and Sustainability (2002-2019)". *Sustainability*, Vol. 12, str. 2840. <https://doi.org/10.3390/su12072840>
- Kapera, I. (2018). "Sustainable tourism development efforts by local governments in Poland". *Sustainable Cities and Society*, Vol. 40, str. 581-588. <https://doi.org/10.1016/j.scs.2018.05.001>
- Krajinović, V.; Ferjanić Hodak, D. (2019). "Influence of Sport Tourism on Sustainable Tourism Development in Eastern Croatia". *Proceedings of 10th FEB Zagreb International Odyssey Conference on Economics and Business*, str. 784-799.
- Krajinović, V.; Ferjanić Hodak, D.; Vlahov, A. (2019). "Obstacles of community-based tourism development in Vukovar-Srijem county". *Proceedings of ToSEE - Tourism in Southern and Eastern Europe*, Vol. 5, str. 389-403. <https://doi.org/10.20867/tosee.05.12>
- Lindsey, I. (2008). "Conceptualising sustainability in sports development". *Leisure Studies*, Vol. 27, No. 3, str. 279-294. <https://doi.org/10.1080/02614360802048886>
- Nowacki, M.; Kowalczyk-Anioł, J.; Królikowska, K.; Pstrocka-Rak, M.; Awedyk, M. (2018). "Strategic planning for sustainable tourism development in Poland". *International Journal of Sustainable Development & World Ecology*, Vol. 25, No. 6, str. 562-567. <https://doi.org/10.1080/13504509.2018.1432513>
- Nunkoo, R. (2017). "Governance and sustainable tourism: What is the role of trust, power and social capital?". *Journal of Destination Marketing & Management*, Vol. 6, No. 4, str. 277-285. <https://doi.org/10.1016/j.jdmm.2017.10.003>
- Perić, M.; Đurkin, J.; Wise, N. (2016). "Leveraging Small-Scale Sport Events: Challenges of Organising, Delivering and Managing Sustainable Outcomes in Rural Communities, the Case of Gorski kotar, Croatia". *Sustainability*, Vol. 8, str. 1337. <https://doi.org/10.3390/su8121337>
- Perić, M.; Vitezić, V.; Mekinc, J. (2016). "Conceptualising innovative business models for sustainable sport tourism". *International Journal of Sustainable Development and Planning*, Vol. 11, No. 3, str. 469-482. <https://doi.org/10.2495/SDP-V11-N3-469-482>
- Pigram, J. J. (1990). "Sustainable tourism - policy considerations". *Journal of Tourism Studies*, Vol. 1, str. 2-9.
- Radicchi, E. (2013). "Tourism and Sport: Strategic Synergies to Enhance the Sustainable Development of a Local Context. Physical Culture and Sport". *Studies and Research*, Vol. 57, No. 1, str. 44-57. <https://doi.org/10.2478/pccsr-2013-0007>

- Ramshaw, G. (2020). *Heritage and sport: An introduction*. Bristol: Channel View Publications. <https://doi.org/10.21832/9781845417031>
- Scott, D.; Gössling, S.; Hall, C. M. (2012). "International tourism and climate change". *WIREs Climate Change*, Vol. 3, No. 3, str. 213-232. <https://doi.org/10.1002/wcc.165>
- Scott, D.; Steiger, R.; Dannevig, H.; Aall, C. (2020). "Climate change and the future of the Norwegian alpine ski industry". *Current Issues in Tourism*, Vol. 23, No. 19, str. 2396-2409. <https://doi.org/10.1080/13683500.2019.1608919>
- Sharpley, R. (2000). "Tourism and Sustainable Development: Exploring the Theoretical Divide". *Journal of Sustainable Tourism*, Vol. 8, No. 1, str. 1-19. <https://doi.org/10.1080/09669580008667346>
- Sharpley, R. (2020). "Tourism, sustainable development and the theoretical divide: 20 years on". *Journal of Sustainable Tourism*, Vol. 28, No. 11, str. 1932-1946. <https://doi.org/10.1080/09669582.2020.1779732>
- Sobry, C. (2011). "For a responsible sports tourism and a local sustainable development". *Proceedings Book 6th International scientific conference on kinesiology: Integrative power of kinesiology*, str. 50-54.
- Steiger, R.; Posch, E.; Tappeiner, G.; Walde, J. (2020). "The impact of climate change on demand of ski tourism - a simulation study based on stated preferences". *Ecological Economics*, Vol. 170, str. 106589. <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2019.106589>
- Thwaites, D.; Chadwick, S. (2005). "Service Quality Perspectives in Sport Tourism". *Sport in Society*, Vol. 8, No. 2, str. 321-337. <https://doi.org/10.1080/17430430500087781>
- Tranos, E.; Davoudi, S. (2014). "The Regional Impact of Climate Change on Winter Tourism in Europe". *Tourism Planning & Development*, Vol. 11, No. 2, str. 163-178. <https://doi.org/10.1080/21568316.2013.864992>
- Unbehaun, W.; Pröbstl, U.; Haider, W. (2008). "Trends in winter sport tourism: challenges for the future". *Tourism review*, Vol. 61, No. 1, str. 36-47. <https://doi.org/10.1108/16605370810861035>
- Wicker, P. (2017). "The carbon footprint of active sport tourists: an empirical analysis of skiers and boarders". *Journal of Sport & Tourism*, Vol. 22, No. 2, str. 151-171. <https://doi.org/10.1080/14775085.2017.1313706>
- Yasarata, M.; Altınay, L.; Burns, P.; Okumus, F. (2010). "Politics and sustainable tourism development - Can they co-exist? Voices from North Cyprus". *Tourism Management*, Vol. 31, No. 3, str. 345-356. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2009.03.016>
- Yfantidou, G.; Spyridopoulou, E.; Kouthouris, C.; Balaska, P.; Matarazzo, M.; Costa, G. (2016). "The future of sustainable tourism development for the Greek enterprises that provide sport tourism". *Tourism Economics*, Vol. 25, No. 5, str. 1155-1162. <https://doi.org/10.1177/1354816616686415>
- Ziakas, V.; Costa, C. A. (2011). "The Use of an Event Portfolio in Regional Community and Tourism Development: Creating Synergy between Sport and Cultural Events". *Journal of Sport & Tourism*, Vol. 16, No. 2, str. 149-175. <https://doi.org/10.1080/14775085.2011.568091>

Domagoj Čep, MEdon

Junior Assistant

Fund for financing the decommissioning of the Krško Nuclear Power Plant

E-mail: domagoj12.cep@gmail.com

Orcid: <https://orcid.org/0000-0002-0932-2220>

Vanja Krajinović, PhD

Associate Professor

University of Zagreb

The Faculty of Economics and Business

E-mail: vkrajinovic@efzg.hr

Orcid: <https://orcid.org/0000-0002-8369-3599>

SUSTAINABLE SPORT TOURISM AS A POTENTIAL FOR THE DEVELOPMENT OF CONTINENTAL CROATIA

Abstract

Development of sport tourism in contemporary environment is strongly connected to the concept of sustainability. Starting point of such attempts can be traced to high dependence of sport tourism upon quality natural resources. For that reason, destinations in rural areas tend to have high potential for developing sport tourism, especially if they are in initial stages of development. Therefore, the aim of this paper is to analyse potentials of developing sport tourism of continental Croatia in the context of sustainability. This region is insufficiently valorised in the context of tourism development and therefore it is necessary to determine products which would initiate more intensive development of this area. For the purpose of the paper primary research was conducted with the aim to examine motivation of visitors for visiting this area. Furthermore, the aim was to determine the perception of importance of sustainable development of sport tourism in continental Croatia. Research results indicate high level of tourists' awareness about the importance of this concept and the necessity of more intensive development of sport tourism and sport activities within this region.

Keywords: *sport tourism, sustainable tourism development, destination development, destination stakeholders, continental Croatia*

JEL classification: *L83, Z32*